

Numărul 42.

Oradea-mare 2/5 novembre 1903.

Anul XXXIX

Apare duminică. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Începutul dramei românești. Iroșii.*

În dezvoltarea artei dramatice a popoarelor culte poporul nostru a fost strimțorat de mâna mașteră a timpurilor tot mai mult în marginile întunecului așa, că pe când alte popoare au ajuns la o literatură dramatică destul de bogată, poporul nostru nici idee nu avea încă de dramă. Cu cât au fost înse vremurile mai vitrege pentru Românul nostru, cu atât a fost și lupta contra întunecului mai aprigă și aceasta a adus cu sine, că viața poporului nostru a fost un lanț nesfârșit de emoțiuni dramatice, teatrul celor mai deseversite drame. Sbuiciumul obidirii și lupta esistenței n'au fost decât acțiuni dramatice cari de cari mai încordate și mai aprinse. Emoțiunile acestea dramatice n'au ramas fără efect asupra producțiilor spontanee ale spiritului Românului, ele s'au intrupat în produsele cele mai apropiate de sufletul lui, în poezie.

Poesia populară are un caracter dramatic cât se poate de pregnant; dovadă pe de o parte repedițiunea curat dramatică, cu care decurge acțiunea, pe de altă parte forma dialogică caracteristică acestor poezii populare. De es. în legenda mânăstirii Argeșului, meșterul Manole e erou tragic în toată puterea cuvântului, iar dialogurile multe între Manole, meșterii, nevastă-sa și Negru Vodă, dau întregii poezii un colorit dramatic. Tot așa baladele „Înșiră-te mărgărite“, „Soarele și luna“, „Miorița“, „Toma Ali-moș“ etc.

Nu s'a putut înse dezvoltă din aceste manifestațiuni dramatice inconșcii o dramă conșcie, pentru că poporul n'a putut să se ridice la o dezvoltare artistică în mod conșciū fiind că nu l-au lăsat obiditorii, iar greul acelor vremuri n'a lăsat să resară

vr'un spirit mai distins, care să dea naștere dramei române din viața și sufletul poporului român.

E incontestabil deci, că momentele dramatice ale poeziei populare sânt primele manifestațiuni dramatice la Români. Timpurile n'au lăsat înse ca din acestea să se desvoalte drama românească. Ar fi ajuns Românul cu timpul și la aceasta, dacă popoarele celelalte din giurul lui nu l-ar fi întrecut în dezvoltarea dramatică cu câteva veacuri, dacă acele popoare n'ar fi avut o dramă destul de bogată pe când Românul nici idee nu avea de ea. Drama streină a străbătut în sinul poporului român și aceasta a deșteptat în mintea Românului ideea de dramă. Și influința streină în urma atingerii Românului cu streinii a devenit tot mai puternică așa, că Românul n'a avut timp să se emancipeze și să apuce în dezvoltarea dramatică un drum românesc, care să corespundă caracterului și sufletului românesc.

Influința aceasta pe de o parte nemțească, pe de alta franțuzească, căreia drama noastră a fost orbiș supusă, este cauza, că nici azi nu putem încă zice, că avem o dramă, pentru că aceea, pe care o avem, nu e românească, e streină caracterului Românului; dovadă e impregiurarea, că aproape toate piesele dramatice remân cu apariția, nime nu le caută. Drama noastră atunci își va ajunge scopul când va fi adevărat românească, națională.

Și direcțiunea aceasta până acum dintre artiștii noștri din Transilvania a înțeles-o numai domnul Iosif Vulcan și efectul se vede, că piesele dsale cu caracter național sânt mai mult căutate. Tot din acest motiv au și piesele teatrale ale lui Alecsandri și azi cea mai mare trecere. Și cu tot dreptul. Viața poporului nostru cu trecutul și presentul ei atât de dramatic este un isvor imbelșugat pentru producțiunile cele mai deseversite dramatice și numai atunci va putea ajunge drama română să păsească alături cu Faust, Richard III, Macbeth etc. când își va

* Conferență prezentată la adunarea generală din Sebeșul-sășesc a Societății pentru fond de teatru român.

scăldă subiectele în acel isvor nesecat de frumseți artistice: viața românească.

*
Începutul dramei române este deci de proveniență streină și anume își are obârșia în așa numiții „Irođi sau Crai“, în România Vielem, un obicei, care își are locul în serbătorile Crăciunului și este răspândit peste întreg teritoriul locuit de Români. Copii îmbrăcați în haine frumos împodobite, merg din casă în casă și represintă în formă teatrală prin anumite dialogisări faptul biblic legat de nașcerea lui Isus: căutarea magilor după Isus. În ziua de azi acest obicei a început să cedeze locul tot mai mult dramei moderne așa, că a apucat deja drumul peirii. La începutul secolului XIX înse acești Irođi erau ținuți în mare onoare la Români, „fiii boerilor celor mai înalți, îmbrăcați în haine de stofă aurită mergeau la curtea domnească și la casele boereșei cele mai însemnate, de reprezentați scenele religioase.“ (Cogălniceanu)* dar cu deosebire cântăreții de la biserică, diacii și dascălii, reprezentați aceste scene religioase. Și acești „Irođi“ nu sunt decât o piesă dramatică cu anumite persoane, cu anumite acțiuni, anumite dialoguri reprezentate în formă teatrală pe la casele credincioșilor.

Primele date despre existența acestor „Irođi“ între Români sunt la începutul secolului trecut în manuscrisele de la 1809 și 1821, dintr'un timp deci, când nu era încă vorbă de dramă profană românească. Împregiurarea aceeașta singură dovedește în deajuns, că acești „Irođi“ represintă prima dramă românească și anume drama de caracter religios. Pe urmele acestora a resărit apoi drama profană după cum s'a întâmplat aceeașta la toate popoarele. Biserica a dat naștere dramei prin formele serviciului divin, iar din drama aceasta la început strimțată în marginile ei și curat religioasă s'a născut cea profană, care a luat apoi avânt grandios.

Drama noastră înse n'a produs-o biserica noastră, ci cea streină, iar poporul nostru a primit-o de-a gata fiind că era acomodată spiritului religios al Românului.

*
E întrebare înse de unde au venit acești „Irođi“ la poporul nostru și pe ce cale?

Începutul lor îl ascund vremurile cele mai îndepărtate, secolul VI și VII, ale bisericeii apusene. În ceremoniile religioase ale liturgiei s'au introdus de prin sec. VI momente dramatice, ca închinarea păstorilor înaintea ieseii; mai târziu s'a introdus cei 3 regi, cari încărecați cu tot felul de scumpeturi reprezentați aflarea lui Isus în iesle și închinarea la chipul lui. Aceștia au captivat mai mult plăcerea publicului și cercul reprezentațiunii lor s'a lărgit tot mai mult. Chiar și nume li s'a dat încă de curând probabil din partea poporului, căci Beda Venerabilis scriitor abate englez, din secolul VIII († 735) îi amintește cu numele: „primus fuisse dicitur Melchior, senex et canus... secundus, nomine Gaspar, juvenis imberbis, ... tertius, fuscus, integre barbatus, Balthasar nomine...“² Va să zică, prin sec. VIII erau deja în floare scenele dramatice, numite mysterii, legate de cei 3 crai cu deosebire în Gallia. De aci au trecut și în Germania unde în decursul timpului au suferit multe schimbări. Au început să se introducă

coruri nemțeșci în textul latin, textul însuș a început să-și schimbe limba așa, că în sec. XIV textele dramatice ale Irođilor, pe acest timp pe deplin dramatizate, sunt curat germane. Cu introducerea limbei naționale în aceste piese dramatice, ele trec în mâinile laicilor și ies din biserică în tîrguri, sub cerul liber, pentru că ajunseră la estensiune prea mare. Așa se estindea reprezentarea dramatică a vieții lui Isus pe timp de 40 zile, iar locurile cari aveau să figureze în piesă, erau alcătuite din scene separate aședate una lângă alta așa, că trecerea dintr'un act în altul era foarte plausibilă.¹ În secolul XV își ajung culmea aceste reprezentațiuni, în care timp există zeci de prelucrări dramatice nu numai a Irođilor, ci a întregii vieți a lui Isus Christos. Aceste prelucrări, texte anumite, după cum zice Schroker, au trecut pe timpul reformațiunii la Sașii din Transilvania, unde au prins foarte repede teren. S'au și susținut acești Irođi în sinui poporului sășesc timp îndelungat; astăzi au pierit aproape cu totul împreună cu tecelele lor pentru că puțină atențiune li s'a dat la timpul seș. Un astfel de teest a fost răpit din ghiara peirii de Schuller și publicat în Sibiiu. De la acești Sași ardeleni au trecut Irođii la Români ardeleni și de la aceștia au trecut munții la cei din Moldova și Muntenia.²

E naturală concludsiunea aceasta a lui Gaster, de oarece poporul cel mai înaintat, cu care au venit Români din Ardeal în atingere la sfîrșitul evului mediu și la începutul evului nou, au fost Sașii, la cari pe acest timp s'au fost răspândit „Irođii“ considerabil. Venind poporul nostru în atingere cu Sașii, au văduț aceste reprezentațiuni cu totul noue pentru el; fiind ele înse cu craii, cu ingerii, cu păstorii și cu caracterul lor curat religios, foarte aproape de spiritul Românului, adiet cu trup cu suflet al bisericiei, e natural, că ușor au putut trece și la Români și să se răspândească între ei.

*
Se naște acum a doua întrebare, cum, pe ce cale au intrat „Irođii“ în sinul poporului românesc? Strecuratu-s'au pe nesimțite în forma aceea, că obiceiul văduț la Sași l-au adoptat și Români și au pus în gura acelor Irođi dialog croit de ei, adecă în formă de transmisiune imediată sau venit-au în formă mediată, ca teest ficsat tradus sau prelucrat în românește? Răspuns la această întrebare nu da nici Gaster nici mica dare de seamă a lui Teodorescu, iar alții nu știu să se fi ocupat cu această chestiune. Răspuns nu ne poate da decât analisisarea teestelor existente în sinul poporului nostru.

Dornic să aflu vr'un răspuns la această întrebare, am răsfoit cele 5 teeste tipărite unul în Brașov cules de Hințescu și o variantă a acestuia, doue în Sibiiu prelucrate de P. Bancilă și unul din România fixat de A. Pann și încă șease în manuscris (doue din giurul Orăștiei și 4 din Bănat.)

La o analisisă amănunțită a lor nu me opresc acum, ci me mărginesc numai să constat că în urma deosebirilor mai marcante se pot grupă în doue. Cele din Bănat sunt teeste scurte împreunate cu cântări și orațiuni și sunt aproape de teestul lui A. Pann; pe când cele ardelenesci cu puține abateri sunt aproape unul și acelaș și sunt teeste dramatice bine

* Revista pentru ist. și filologie și archeol. I 1882.

² Gioban „Craii de la Resărit“, Tel. Rom. 1903 nr. 5.

¹ R. Koenig, Deutsche Litteraturgeschichte.

² Gaster Dr. Literatura pop. rom.

desvoltate. Un text din marginea Banatului amestecă ambele grupe.

Forma textului lui A. Pann nu poate fi redacțiunea originală, pentru că nu corespunde realității. E o simplă întrebare a lui Irod adresată magilor, că cine sunt ei și ce vreau. Aceștia își spun numele în câteva cuvinte și că au venit să se închine noului născut Isus împărat. În forma aceasta textul acesta n'a putut fi obiectul reprezentării, pentru că e o formă seacă și mancă, constatătoare din câteva cuvinte, ceea ce n'a putut captivă plăcerea poporului. Din contră, tocmai scurțimea și mancitatea aceasta dovedește existența Iroșilor în mijlocul Românilor într'o formă cu mult mai amplă, mai desvoltată, mai completă, mai aproape de relatarea biblică și mai pompoasă, conform serbătorii Crăciunului și a poziției înalte a persoanelor reprezentate, ceea ce de fapt a și existat după cum relatează cuvintele de mai sus ale lui Cogălniceanu. Textul lui A. Pann se mărginește numai la clasificarea personalității magilor într'o formă scurtă și mancă, pentru că fiind forma desvoltată foarte răspândită în popor, ușor putea ori cine să întregască ceea ce spune textul. A. Pann poate că a cules acest text din gura poporului, se poate inse și aceea, că el însuși l-a compus, căutând să justifice numele celor trei regi pe baza vrunei relatări streine sau a cunoștințelor sale geografice. Textul lui A. Pann a trecut în Banat unde a fost împreunat cu colinde și orațiuni comice, cari stau în contrast vădit cu serioșitatea textului.

Cu mult mai multămitoare sunt textele ardelene de la Brașov și Orăștie. Cele de la Sibiu, deși au aceeași basă, nu pot fi luate în considerare fiind că P. Băncilă prin lucrarea sa le-a nimicuit cu totul. Textele acestea cu serioșitatea lor biblică, cu vestmântul lor serbătoresc corespunzător serbătorii și poziției de regi a persoanelor și cu acțiunea lor dramatică desvoltată confirmă atât realitatea cât și relatările despre Iroși. Un astfel de text a putut captivă poporul și a putut prinde teren atât de larg între Români. Așa a și fost. Textele acestea reduse toate la unul, a fost începutul Iroșilor; acest un text a fost text fiesat de la început, și anume nu cules din gura poporului, ci tradus sau prelucrat după un text anumit nemțesc de la Sașii din Transilvania. Ca text tradus sau prelucrat s'a răspândit printre Români și a ajuns la începutul secolului trecut în mare onoare.

Ca să aduc câteva dovezi la aserțiunea aceasta, me folosesc de textul cel mai compact și tot odată cel mai vechiu din câte imi stau la dispoziție și anume de un text în manuscris de pe la Orăștie din anul 1868. Celelalte toate sunt din anii după 1870. Acest text din 1868 se pare că e mai aproape de original; a păstrat câteva urme a provenienței sale streine.

(Finea va urmă.)

Sebastian Stanca.

Cugetul nostru.

*Ca marea pururea 'n mișcare,
Pierdută 'n zări făr' de finit,
Ni-î cugetul, — nețermurit
Părënd în vasta-î frământare.*

*Și peste el, ca peste mare,
Trec vijelii de îngrozit
Și munți de valuri ce înghit
Din viața noastră câte-o zare.*

*Lucioasă, limpede oglindă, —
Pe dânsul vesele colindă
Sclipiri de rază, când și când;*

*Și la un loc, ori la distanțe,
Trec vase, — fragede speranțe,
Trec vecinic, — multe dispărënd.*

N. Radulescu-Niger.

Catastrofa Daciei.

— Roman istoric. —

(Urmare).

De a bună seamă au aflat de locul unde s'au adăpostit nefericiții noștri frați — șopti unul, pretrecând cu priviri spăriate pe barbari, cari se depărtau de dânsii.

Așteptară în aceasta poziție până când depărtarea dintre ei și Goți ajunse aceeași mărime de nu mai aveau teamă că vor fi observați, și numai după aceea cutezară a se rădica.

— De a bună seamă vin să șpioneze! grăi cel ce a zărit mai întâi pe Goți. — Încă e norocul nostru, că acești barbari nu cunosc drumul, căci din contra ar putea ajunge înaintea noastră la țintă. Frații noștri și-au întărit după putere poziția, la punctele mai espuse primejdei stau veghe zi și noapte sentinele. Dacă acestea sentinele își implinesc datoria cu conscientioșitate cuvenită, de satul nostru nimeni nu se poate apropiă fără de fi observat de ei. Dar me tem că sentinelele nu-ș ieu în serios slujbele lor. De când ne-am retras în aceste locuri sâlbatică, afară de fiarele codrilor, nici un strein nu ne-a conturbat. Slujba de a sta veghe a devenit o formalitate goală, pe care nimeni nu mai pune nici un pond. Frații noștri is de credința, că Goții mulțumiți cu traiul ce li-l oferă văile mănoase, au uitat de noi, cari în miseria noastră de plâns, nu mai putem fi periculoși pentru dânsii. Iată acum se dovedește contrarul!

— Fraților! — oftă acum preotul. — Barbarii știu că n'au ce căută la noi avuții. Averile noastre toate-s în mâinile lor, nu mai avem alt ceva decât viața. Me tem că pentru noi se pregătește un grozav măcel general din partea acestor barbari fără frica lui Dumnezeu. De aceea să grăbim pe calea cea mai scurtă la frații noștri să-i avisăm despre pericolul ce se apropie. Încă azi trebuie să trimitem oameni la muntele cel mai de aproape să ducă fraților de acolo vestea primejdioasă și să-i rugăm să o lă-

țească și ei mai departe. Peste câteva zile toți frații vor avea știre despre cele observate de noi.

Romanii se puseră la cale. Știrea pericolului amenințător le oțelise vinele obosite de atâta drum și călcau mai des decât mulți oameni odihniți. Dar muntele eră țepiș și calea lor se ingreună și mai mult după ce apucară pe o ripă prăpastioasă, ca să ajungă la vreme. Frunțile lor nu peste mult li se udară de sudori febrinți și pepturile lor se rădicau vehement de oboseală.

Preotul își încordase toate forțele să ție rost cu tovarășii sei, dar picioarele slăbite și nededate cu astfel de imputeriri de la o vreme începură a tremura; mai făcu câțiva pași șovăitori, pe urmă cădu grămadă, istovit de oboseală.

Încercă să se rădice, dar însedar. Puterile îl părăsiră cu desevârșire și zăcea lungit pământului ca un mort.

Soții lui grăbiră să-i ajute, eugetând că a luncat numai.

Bătrânul se împotrivi și zise cu glas blând și întrerupt de tremurarea oboșelei:

— Fiilor! eu nu mai pot face nici un singur pas. Sânt ostenit până la eșirea sufletului. Lăsați-me să zac și grăbiți a înștiință pe frații noștri despre pericolul ce-i amenință. De va fi cu puțință să prindă acei oameni periculoși, ne vom liniști cu toții. Trimțetorii lor nu vor află nimica despre locul nostru de adăpostire. Dacă veți reuși, apoi să delăturați primejdia ce se pregătește pentru noi, în spre seară veniți și după mine, să iați și eu parte la bucuria voastră. Până atunci mi-oiu veni și eu în orî și voiți putea umblă iară.

— Imposibil să remâi aici! — ziseră toți de odată.

— De ce să fie imposibil? — întrebă bătrânul mirându-se. După cum mi-ați spus, în două ore ajungeți acasă, de unde puteți trimite pe ori cinesă me călăuzească și pe mine. Pân' ce vor sosi aceștia vor trece iarăș două ore. Fiți liniștiți, patru ore pot eu așteptă aici și singur.

— Nu te lăsăm aici la nici un cas — obiectă unul dintre Romanii. — Se poate întemplă să deede tine Goții și să te omoare, sau să te atace vre-o feară sêlbatică. Ești bătrân și nu te-ai putea apêră și dacă ți-am lăsă arme. Dacă nu poți veni pe picioarele tale, noi sântem tari, te vom duce pe sus.

Bătrânul se împotrivi încă puțină vreme, în urmă, la insistările rugătoare ale tovarășilor sei, își dădu inoiala să fie dus pe sus până când se va recrea să-și poată continua calea pe picioarele sale. Doi ênși luară pe preot în mijloc, acesta-și puse brațele pe după grumaziile lor, brațele drepte și le vêriră pe sub genuchiile bătrânului și-l ridicară de la pământ.

Bătrânul slăbit nu eră greu. Povoara ușoară numai puțin îi împedecă în mers. Când se simțiau osteniți, dădea pe bătrân în grija ortacilor lor.

Perëndându-se, în acest mod își continuară cu păzire febrilă drumul, până când zăriră pe vârful unei culme un bărbat, care părea a scrută cu privire agere împregiurimea ce o putea cuprinde cu ochii de pe punctul înălțat unde stătea.

Acesta își puse mâna de asupra ochilor și după ce se convinse, că figurile ce se apropiau sânt oameni, rădică un steag roșu.

La moment, după acest semnal, se iviră în mai multe puncte steaguri roșii.

— Sentinelele au observat venirea noastră — zise un Roman. — Sântem încă cu mult mai departe de ei, decât să ne poată cunoașce, de aceea au dat semnal de pericol. Priviți colo și vedeți cum fâlfăe din toate laturile steaguri roșii! Nu știu, sêrmanii, că vin frați de ai lor. Aceasta împregiurare imi redăduse liniștea; nu mai port acum nici o frică, că Goții s'ar fi putut apropiă de satul nostru. Longinus! dă semnalul cuvenit să nu-i ținem prea mult în nedumerire.

Longinus își desbrăcă toga și punându-o pe capêtul toiașului se de drum, o rădică în sus. La acest semnal steagurile cele roșii dispărură și în locurile lor se iviră altele albe.

Acum și preotul se rugă să-l lese să meargă pe picioarele sale.

Apucară pe o strimtoare îngustă și întunecoasă. De două laturi aceasta strimtoare eră țermurită de risipitură țepișe, pe cari om nu-ș putea pune piciorul fără pericol de a fi espus prăbușelii înfiorătoare.

La capêtul acestei strimtoari drumarii dădură de pedecă. Gura strimtoarii eră astupată cu trunchii de arbori și bolovanii mari.

Dar sentinela ce se preumblă pe acest zid uriaș le slobođi o scară, provocându-i să urce pe ea.

— N'ați observat astăzi ceva bănuitor? — întrebă Longinus.

— Nimic!

Longinus pași pe scară și întinse mâna preotului să-i ajute.

— N'ați vêdut azi streini pe aici? — întrebă Longinus după ce se suiră toți pe zid.

— Nu.

— Pe nimeni?

— Strein nu ne-a conturbat încă nici odată de când ședem aici. Și de când v'ați dus la Sarmiseghetusa numai odată mi se dăduse ocasiune să slobod scara pe lângă acest zid.

— Când?

— Azi.

— Cine a venit?

— Verus, care dispăruse cu câteva sêptemâni înainte.

— Verus e aici? — se miră Longinus.

— Numai de o oră sosise.

— Unde a pribegit?

— S'ar cere prea mult timp dacă v'aș povesti toate pățeniile lui. Nici nu le știu toate. Atâta mi-a spus în fugă, când îi ajutasem să treacă pe aici, că a ajuns în mânilor Visi-Goților, cari îl luară prizonier și-l închiseră în Apulum. Îl așteptă moartea cea mai crudelă, dacă n'ar fi reușit să scape. Dumnezeu însuși în care-și puse toată nădejdea, l-a ajutat și într'o noapte întunecoasă a fugit.

— Acum sânt în curat cu intențiunea Goților ce i-am vêdut — esplică Longinus. — De a bună seamă au dat peste urma lui Verus, de aceea cutrieră munții să-l prindă iară.

— Despre ce Goți grăiți? — întrebă sentinela mirat.

— Fii cu pază bună, frate, și fă atenți și pe celelalte sentinele să-și ție ochii în patru! Am vêdut o ceată de Goți apropiindu-se cătră satul nostru. Erau vre-o douezeci, dacă nu mai mulți. Sêrmanul Verus, numai puțin să mai fi întârziat, ajungea din

Soarece în cosetorie.

noū în mânile barbarilor! Dar nu e acum timpul espicărilor; să grăbim a duce și fraților vestea.

Păretele de trunchi și bolovanii, în partea de cătră sat, eră umplut cu pământ, formând un pripor nu prea țepiș, pe care veneticii se coboriau cu ușurință.

Locul înaintea lor se lărgi într'o frumoasă poiană întinsă, scutită de toate părțile de coline cari o împrejmuiău ca un cadru uriaș. Lanțul de coline numai înspre resărit nu eră încheiat, aici inse se înălțau păreți construiți din trunchi și bolovanii.

Pe muchea colinelor, la distanțe potrivite, se plimbaū sentinele. În o parte a poeniū se legănaū în boarea recoroasă holde rare de ovės, cari cu toate că se apropiă timpul secerișului se resfiraū în mănunchi subțiri și abia acoperiaū ogorul sterp și rece în care nu se putură desvoltă pe deplin. Recoltă slabă așteptă pe bieții muncitori cari cu sudori amare scurmară solul sēlbatic. Din depărtare se auđiaū melancolice sunete de fluere și se vedeau pascēnd turme peștrite de oi.

Veneticii ajunseră la o cireadă de vite și Longinus vorba cu păzitorii.

— Ce veste e pe acasă, Marcus?

— Bună — răspuse acesta vesel. — În sat e bucurie mare că Verus s'a rentors teafēr și sănētos pe care toți îl credură mort.

— Barem de nu s'ar schimbă bucuria în supărare.

Peste câteva minute sosiră în sat. Nu eră acesta sat în înțelesul strins al cuvântului, ci mai mult un conglomerat de colibe sārăcicioase, grămădite una lângă alta fără nici o proporție și ordine. În zilele prime ale scăpării, nefericirii fugari își clădiseră scutele pentru timp scurt, de oare ce nu se putură lăpēdă de nădejdea că nu peste mult o să se rentoarcă pe la casele lor. După ce vēdură inse, că nu mai soseșce armata să alunge pe barbari cari se încuibaseră definitiv în Dacia, și iarna se apropiă cu pași tuți, își întăriră colibele provisorice și se decisēră să aștepte aici sosirea zilelor mai fericite. Trecū o iarnă ghețoasă în cea mai mare miserie, sosi și primăvara dorită fără ca speranțele lor să se realizeze. Frica de barbari îi făcū pe urmă să-și întărească după puțință poziția satului și să se întocmească aici pentru timp mai îndelungat.

Atunci încă nimeni nu-i trecuse prin minte, că destinul fatal i-a condamnat să-și petreacă toată viața în acel loc sēlbatic, și că urmașii lor din generație în generație vor îndurā secolii întregi suferințele celui mai desconsiderat și viforos traī. Scris-a fost inse în cartea soartei, că acești urmași ai veteranelor să păstreze pe piscurile munților ca pe niște insule într'o mare spumegătoare de sēlbaticie ginți străine, cari se volburarā în valuri spaimentătoare în văile Daciei Traiane, o dulce limbă străbună și un sange nobil, cari să resplătească în viitorul îndepărtat inzeceit crudele suferințe ale străbunilor!

Veneticii ture întimpinați cu bucurie și dragoste din partea creștinilor, iar păgânii se interesau mai mult de șcirile ce așteptau să le comunice.

Vestea despre aparința suspectă a Goților pe toți îi scoase din fire și-i umplū de griji. Pe veneticii din toate părțile îi încungiuarū bărbați și femei cu fețele schimonosite de frică, cari, în loc de a se îngriji de mijloacele trebuincioase pentru apărare urgentă, risipiaū timpul cu întrebări curioase despre

amēnuntele cari veneticii le-au observat. Căți eră? ... Cum eră îmbrăcați? ... Purtaū arme? ... și alte întrebări de asemenea cuprins se amestecă în sgomot caotic, fără ca veneticii să li se fi dat timp de ajuns să poată răspunde la toate.

Când sgomotul confus își atinse culmea, încât nimeni nu mai eră în stare să stingă întrebările de răspunsuri, sfaturi, tângueli, amenințări și îmbărbătări, cari neîntrerupt se rădicaū din toate părțile mărind prin toți în care se contopiaū până la neînțelegere babilonică zăpăceala generală, în mijlocul oamenilor agitați pași un bătrân venerabil și făcū semn de tăcere.

Sgomotul asurđitor la moment încetă.

Bătrânul acesta eră un ostaș încărunțit în lupte, care prin bogatele sale esperiențe și prin simțul seū de dreptate căștigase încrederea tuturor și prin învoială comună se rădicase la rangul de conducător al conaționaliilor seī.

— Fraților! — zise acesta cu gravitate. — În fața pericolului ce ne amenință, nu risipiți timpul cu vorbe goale. Soartea ne atērnă poate numai de la câteva minute, pe cari dacă le vom lăsă să treacă în debateri fără nici o țintă și scop, vom comite o greșeală cu urmări desastroase care nu o vom putea îndreptă nici odată. Ascultați deci sfaturile mele! Cinci inși să plece la moment să avizeze sentinelele la pericolul ce se apropie și să-i provoace să fie cu pază indoită. La cea mai neînsemnată apariție suspectă de oameni streini să ne avizeze prin semnalele deja statorite. O grupă de o sută de bărbați bine înarmați să stee gata a nāvāli în tot momentul pe spioni. — Tu Domnus du-te și spune păstorilor să abată turmele cătră sat! ... Aelius, Withimir, Verus și alții vor trece peste întărituri și vor scrută impregiurimea. Dacă vor zări pe Goți, să se retragă la moment și să ne înștiințeze, ca să putem prinde pe Goți înainte de a-ș putea duce în îndeplinire intențiunea reutăcioasă. Luați la voi trimbițe, și la cas dacă n'ați putea rentoarea neobservați de dușman, suflați în aceste, ca să putem grăbi în ajutorul vostru!

(Va urmă.)

Tit Chitul.

La umbra plopilor.

*La umbra plopilor din vale
Mormēntul meū să mi l săpați.
Acei ce pribegesc pe cale
Să-mi zică: Ceruri îl țertați!*

*Și paserile în frunzișuri
Șburând mereū din loc în loc,
Să-mi cante tremurând povestea
Iubirii fără de noroc ...*

*Acolo va zăcea de-apururi
O inimă de doruri plină,
Ș-un vis frumos de fericire
Din tinereța nesenină ...*

Emil Isac.

Blestemul.

— Tragedie. —

Treî acte în versuri.

(Urmare.)

Scena VII.

ROXANDA, LIA, STROE, TUDOR, JANI, ERACLI

STROE, a parte.

Șarpe!

ERACLI.

Ce e? Sunteți veseli;
Și petreceți mi se pare?
Incântat! să ție balul
Pân' la or' așa târzie!
Bună seara Lio dragă,
Te salut voios Roxandă.
Me primiți cu voi alături
Să petrec și eu?

ROXANDA.

Cum nu!

Dar petrecerea de astăzi,
E de tot, de tot ciudată.
Nu prea știu dac' o să-ți placă!

ERACLI.

Cum să nu! Zici că-i ciudată?
O, atunci cu atât mai bine!
Logodiai pe Lia poate
Cu prietenul meu Jani?

Eracli rîde.

De-i așa, ești vinovată...
Da! petrecerea-i ciudată.
Să începi să faci logodna
Făr' să chemi înteu pe tatăl!

ROXANDA.

Stau și simt cum moare 'n mine
Pân' și ultima scînteie
De iubire pentru Tudor.

ERACLI.

Tudor? a, iubite fiu,
De ce-ți superi iarăș mama?
Cum? oprești pe Jani-al nostru
Ca să ia pe Lia? Aide
Mama ta o să te ierte,
Mergi și-o mîngăie puțin!

ROXANDA, furioasă.

Stroe! vino și-i oprește!
Nu voesc să-i am aproape!

Stroe, drept, maestos, vine între Roxanda și bărbați.

ERACLI.

Ce?

STROE, foarte liniștit.

Stăpâna mea, Roxanda,
Prin bătrânul Stroe-ți zice
Să nu faci un pas mai mult.

ERACLI, rămîne o clipă înmărmurit.
Sunt stăpân în casa asta
Și ce spun, a mea poruncă...

STROE.

Dar nu ești stăpân pe mine!

ERACLI, furios.

A! ai spus?

STROE, sumet, cu glas puternic.

Și ți-o spun încă;

Și te-oprește să faci un pas.
Sunt mai vechiu în casa asta
De cum ești, — și am alte drepturi.

Arată pe Roxanda.

Eu am pus-o 'ntei în leagăn,
Am vădut-o cum se naște,
I-am primit înteuul zimbet,
Și-a crescut pe-a mele brațe!
Când în casa-i românească
Ai intrat cu sila, — eu
N'aș fi stat mai mult o clipă
Dacă n'ar fi fost și ea!
Presimțiam că au să vie
Ceasuri groaznice când Stroe
Va avea să pue pieptul
Ca să-și apere stăpâna!
Să te temi! căci în bătrânul
Care-l ai acum în față,
Este o inimă și-un suflet
De Român ce stă de pază!

ROXANDA, vine în față.

Audiți-l cum grăește!
Veți afla în el o pildă;
Cercetați adânc în suflet
Și roșiți, — aveți de ce!

Lui Eracli.

Tu, — reveți-ți tot trecutul,
Cum m'ai smulț din brațul tatei,
Toate crimele de cari
Veți răspunde sus în cer!
O! Cumplit îți va fi ceasul
Cel din urmă, ceasul morții.
Rînd pe rînd au să ți rîsară
Toate crimele în față...
Ce te-ascunzi? Îți-e rușine,
Său ți-e frică?

Nu te teme

Nu-mi mînjesc cu tine mâna!
A! e groaznic să veți șerpii
Că rêvnesc să rupă crinul;
Lupul codrilor vre-odată
S'a unit cu căprioara
Ca să poți avea 'ndrăzneala
Să visezi și tu la Lia?

Lui Tudor.

Și tu... tu! ai stat la sinu-mi,
Ai supt tot acelaș lapte
Ce l-a supt și sora ta!
V'am iubit de o potrivă,
Ți-am cântat la leagăn dulce,
Ți-am dat sufletul meu tot.
O! și-acum!

Ai fi în stare

Să cobori pe treapta cinstei,
Să dai mâna ta cu Jani!
Tudor! Tudor nu se poate!
Nu se poate-așa otravă
Să-ți innece gîndul tot...
Aide, scutură noroiul
Ce-ți acopere simțirea;
Reaparî frumos și dulce
Cum odată te visam, —

Fă să pot din nou a-mi spune
Că un fiu în Tudor am!

TUDOR.

Eh! povești!

ROXANDA, cu durere.

Nu vreaî Moldova

Să găsească 'n tine, Tudor,
Un dușman, sau renegat, —
O! ar fi să-mi blestem soarta
Și să plâng ca de păcat!
Tudor! țara n'o să vie
Să-ți cerșească la picioare,
Să te cheme iar la dânsa
Când tu stai și dai din umeri,
Și-o renegî, și riđi de ea!
Pe copiii cari-î pierde
Țara-î plânge și îi uită!
Înse eă, eă vin 'nainte-ți
Și te rog, căci îți sînt mamă!
Te-am născut în suferință
Și am dreptul să-ți vorbesc!
Nu ți-e locul lângă Jani,
Ci aci la sinul mamei!
Veđi ce port în suflet astăzi,
Fii Român precum e Stroe,
Aide, fă o încercare!
Un Român ca el, — la suflet
E curat, e bun, e mare!

Stroe își șterge cu mâna lacrămile.

TUDOR, sfidător.

Ași! E bun de bice numai;
Taci, și lasă-me în pace!

Întoarce spatele.

LIA.

Doamne!

ERACLI.

Veđi așa! îți place?
Fiul teă îți dă răspunsul;
Și-î prea blând spunend atât.

ROXANDA, întorcend-se spre Lia.

Încă, încă o durere!
Mort e Tudor pentru mine...
Mi-e străin pe vecinicie...
Biată Lie, triste zile
Am ajuns, și ce veđi tu!...

LIA.

Să plecăm d'aci mai bine.

ROXANDA.

Las' pe umăru-ți să plâng!

In timpul acesta Eracli a vorbit încet cu Tudor și Jani

ERACLI.

A! uitasem!... Ce pistoale,
Și ce paloș!

Roxanda tresare, ascultă.

De aceea

V'ați fost strîns aci cu toții!
Să me ierte deci Roxanda,
O să-î întru-acum în voe:
Pe fugarii Turci, — așa e
Să-î ucidem!... E nevoie!
Un argat mi-a spus, în casă
A intrat un om ce pare

Să fi fost un Turc fugar...
Și Roxande-î este frică,
Ar voi cât mai degrabă
Să-î aducem mort pe Turc!
Prin odăi, amice Jani,
Vom găsi fugarul poate...
Ai pistoalele 'ncărcate?

JANI.

Da, de sigur...

ERACLI.

Și tu, Tudor;
Ți-e bun paloșul?

TUDOR.

Ca briciul.

LIA.

Vai!

ROXANDA, Liei.

Ascunde ori ce frică!

ERACLI, merge la panoplic.

Vin-o Tudor și alege
Un pistol și pentru mine.

Jani, Tudor merg și ei spre panoplic.

STROE, încet Roxandei.

Fă-mi un semn și...

ROXANDA.

Fii pe pace;

Dacă trebuie-ți fac semnul!

LIA.

Doamne!

ROXANDA.

Stai! o să 'ncere totul!
Domnu-î bun și-o să ne-ajute.

JANI, privind pistoalele.

A! halal! De-acum 'nainte
Cu spor bun și Doamne-ajută!

ERACLI, Roxandei.

Îmi dai voe?

ROXANDA.

Ce?

ERACLI.

Să caut.

ROXANDA, liniștită.

Poți să cauți unde-ți place.

ERACLI.

Da?

ROXANDA.

De sigur.

ERACLI.

Da?

ROXANDA.

Ce-aștepti?

Vă e frică? Ai nevoie

Să te-ajut și eă? Prea bine!

Ia candelabrul, pornește înainte, deschide ușa din dreapta.

Veđi? Privește!

Trece la ușa din stînga.

Și dincoace!

(Va urmă.)

Ludovic Dauș.

Progresul adevărului.

Mulți scriu, și multe se scriu în literatura lumii; multe idei trecătoare, foarte multe păreri greșite, unele adevăruri și din când în când o creațiune frumoasă.

Regele egiptean Thamus, după spusa lui Plato (Phaedrus LIX) din adâncă vechime își arătase temerea, că mare stricăciune va aduce scrierea între oameni, slăbindu-le memoria, desvătăndu-i de la propria gândire și deprințându-i mai mult cu părerile altora despre înțelepciune decât cu însăși înțelepciunea.

La noi, ce e drept, se scrie mai puțin, dar tot se scrie câte ceva, și poate nu se va găsi de prisos ca să ne întrebăm odată într'un mod mai general: pentru ce scriem?

Scriem pentru a răspândi gândirea mai departe decât o duce vorba. Vorba nu poate trăi mult nici în timp, nici în spațiu. Rostită acum, ea amuțescă apoi; auzită aci, ea se perde acolo. Une-ori o prinde cel ce o aude și își aduce aminte de ea, o poartă din loc în loc. Dar, tot nu mai este vorba dintâiu: aducerea aminte e necredincioasă, *vorba purtată de altul nu e gândul vorbitorului, ci graiul purtătorului.*

De aceea sunetul trecător caută a se transforma în literă statornică și ideea astfel întrupată, spărgând marginile spațiului și momentului, tinde a străbate în depărtarea locurilor și în viitorul timpurilor.

Dar ce idee merită această transformare? Ce simțire poate fi merită a eși din marginea firească a simplului grai și a se răspândi într'un popor întreg, poate în lumea întreagă din generație în generație?

Nu mai aceea idee și aceea simțire care, prin cuprinsul ei și din chiar izvorul ei s'a înălțat peste interesul strimț al individului și a găsit în corpul celui ce-o produce acel prisos al concepțiunii care îi dă valoarea universală.

Nu scopul de a ajunge la un folos individual prin scriere; nu desertăciunea de a te vedea trecut printre autori; nu ambițiunea de a întrece pe alții — nu aceste impresii personale îți dau dreptul de intrare în literatură. Numai entuziasmul impersonal pentru ceea ce știi că este adevărat în gândirea ta și pentru ceea ce simți că este frumos în închipuirea ta, numai aceasta îți pune pe frunte semnul celor chemați. Și dacă un tiner cuminte și cu inimă dar care se îndoește încă de sine, ne-ar întrebă „prin ce se cunosc, dacă sunt dintre cei aleși?” i-am răspunde repetând un aforism, zis bunioară: Acela are vocațiune care în momentul lucrării se uită pe sine.

Căci, ceea ce împiedică pe atâția oameni de altminteri inteligenți, de a vedea bine, de a gândi adevărat și de a scrie frumos, și ceea ce-i condamnă

a rămânea totdeauna mediocri, este tocmai mărginirea mediocrității lor în interese exclusiv individuale. Prin negura egoismului, nu străbate lumina adevărului, nici căldura frumosului.

Așă dar, entuziasmul impersonal, iată semnul hotărâtor al celor chemați.

Titu Maiorescu.

LITERATURĂ.

Academia Română și Mommsen. În ședința din vinerea trecută a Academiei Române s'a anunțat încetarea din viață a marelui învățat german Teodor Mommsen, pe care și Academia Română l-a avut între membrii sei onorari, ales la 3 iulie 1879. Academia a ridicat ședința în semn de doliu pentru pierderea ilustrului bărbat și a însărcinat pe dl Gr. G. Tocilescu să citească într'una din ședințele publice viitoare un memoriu asupra activității decedatului.

Conferențe literare-istorice la Societatea Petru Maior. Aflăm cu bucurie că tinerii grupați în giurul societății Petru Maior din Budapesta au deschis o serie de conferențe cu subiecte luate din literatura și istoria națională. Prima s'a ținut în 25 octombrie n. de către dl George Tulbure, absolvent de teologie și st. filos. care a citit o lucrare despre viața și activitatea lui Petru Maior. A doua s'a ținut în 1 nov. de dl G. Popp, student în drept despre „Cultura națională și cultura străină”. A treia conferență s'a ținut în duminica trecută; dl Anton Domide, stud. la pedagogia superioară, a citit o lucrare despre educație. Aceasta pornire laudabilă credem că va atrage și pe acei tineri români cari astăzi încă nu fac parte din societatea numită. E mare numărul acestora, căci din vr'o 150 abia 30 s'au înscris. Constituirea biuroului s'a făcut în luna trecută, alegându-se președinte dl Sebastian Stanca, absolvent de teologie și stud. în filosofie.

Călimdarul Sălagiului. În publicistica română a apărut un nou călimdar, scos la lumină în Șimleul-Silvaniei de noul institut tipografic de acolo „Victoria”. După cuprins titlul cel mai potrivit al noului călimdar ar fi: „Călimdarul Sălagiului”, înse editura i-a dat titlul: „Cartea Românilui”. Publicațiunea, în deosebi ca execuțiune, se presintă foarte recomandabil. În frunte are o ilustrație frumoasă care reprezintă o familie de țărani români. În lăuntru găsim portretele reușite ale fruntașilor nostri din Sălagiu: vicarul Alimpiu Barbulovici, George Pop de Băseșei, Andrei Cosma și alte ilustrațiuni. Partea literară, mai puțin bogată, conține lecturi instructive. Prețul 60 bani.

„Revista Bistriței” redactată de dl dr. Victor Onișor, a trecut în proprietatea dlui Lucian Bolcas, care o scapă acum sub numele „Voința”. Noul ziar va apărea asemenea odată pe săptămână.

TEATRU.

De la Teatrul Național din București. Săptămânile trecute s'a presintat publicului prima din piesele originale anunțate și anume „Eglé” poem dramatic de colaboratorul nostru dl Ludovic Dauș.

Lucrarea aceasta anul trecut a fost premiată și de Academia Română cu o parte din premiul Adamachi. S'a jucat de două ori.

Dșoara Agata Bârsescu la Teatrul Național din București. În cursul lunii noiembrie dșoara Agata Bârsescu își va da concursul la Teatrul Național pentru șese reprezentațiuni. Prima reprezentație se va da marți la 4/17 noiembrie cu „Magda“ dramă de Sudermann. Apoi va juca în piesele următoare: Messalina, Phedra, Teresia Raquin, Eva, Fedora, Rătăcirea, Contelesse Essex și Femeia. Aceste două piese din urmă vor fi jucate pentru prima oară.

Deschiderea Teatrului Național din Iași s'a făcut în sâmbăta trecută, serbându-se totodată și jubileul înființării Societății dramatice. Înteu s'a cântat „Imnul Gintei Latine“ de corul mitropolitan și de orchestra Teatrului și Conservatorului sub conducerea dlui Musicescu directorul Conservatorului. A urmat: „Preoții artei“ apoteosarea poetului V. Alecsandri și a trecutului artistic al teatrului din Iași, versuri de P. V. Grigoriu, zise de dl G. Cârja; „Rămășagul“ proverb într'un act de V. Alecsandri, jucat de artiștii teatrului; „Trei crai de la resărit“ comedie în 2 acte de B. P. Hașdeu, jucată de artiștii teatrului. Orchestra teatrului și Conservatorului a cântat între acte. „Liberalul“ din Iași publică repertoriul Teatrului Național de acolo. Afară de piesele originale cari figurează și în repertoriul Teatrului Național din București, ziarul ișean publică următoarele: „Zulnia Hincu“, de V. G. Morțun; „Pentru cinste“, de G. Nădejde; „Goana după gineri“, de L. Cosmoyel; „Indrumarea spre neporo-

nescu, și „Un manifest studentesc“, de I. Vasilescu.

Concert și reprezentație teatrală în Arad. Secțiunea meseriașilor români de la Asociațiunea națională din Arad va da la 1/14 noiembrie concert și reprezentație teatrală în sala Casei Naționale. Corul, sub conducerea dlui Simea, pedagog curs. IV, va cânta compoziții de Vidu și Mureșianu. Apoi se va reprezenta „Vlăduțul mamei“ comedie într'un act de Ioan Lupescu. În fine va fi dans.

Dșoara Agata Bârsescu la Brașov. Înainte de a-și începe debutul la Teatrul Național din București, dșoara Agata Bârsescu a venit la Brașov să-și dea concursul trupei germane de acolo. Lună a jucat în „Odette“, marți în „Monna Vanna“, mercuri în „Fedra“, joi în „Dama cu camelii“, de cumva s'a putut escuta programa anunțată.

Concert și reprezentație teatrală în Marcoș. Comitetul parochial gr. or. din Marcoș va aranja la 2/15 noiembrie, cu ocaziunea sfințirii școlii noue, concert de coruri și declamațiuni. Se va predă și monologul: „Ce nici prin minte nu mi-a trecut“ de Ant. Pop; apoi se va reprezenta comedia „Cinelinei“ de V. Alecsandri. În fine dans.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Episcopul Hossu la episcopii Radu și Szabó. Pr. SSa dr. Vasiliu Hossu, noul episcop gr. cat. de Lugoj, a venit la finea lunii trecute la Oradea-mare, spre a cerceta pe Pr. SSa episcopul dr. Demetriu Radu, vechiul prieten și camarad de școală al său din Roma. Primit cu toată dragostea, episcopul Orădiei a dat în onoarea înaltului său oaspe un prânz,

la care a întrunit fruntași români de ambele confesiuni. Cu asta ocaziune episcopul Hossu a făcut viziuni la mai multe familii române. A treia zi ambii episcopi s'a dus la culesul de vii la Holod. Întorcându-se de acolo, episcopul din Lugoj a fost găzduit de vicarul dr. Augustin Lauran, care asemenea a dat o cină mai mare. Apoi ambii au plecat la episcopul dr. Ioan Szabó.

Pr. SSa episcopul dr. Demetriu Radu la Roma. Astăzi vineri în 13 noiembrie Pr. SSa dr. Demetriu Radu, episcopul gr. cat. de Oradea-mare, pleacă la Roma, însoțit de frate-său vicarul din Hațeg dr. Iacob Radu.

Consistoriul metropolitan din Sibiu. Revista noastră neapărând de două săptămâni, numai acuma putem lua notiță, că congresul național bisericesc din Sibiu a ales în consistoriul metropolitan: în *senatul bisericesc*, membru ordinar pe vicarul Vasile Mangra, suplent pe dnl dr. T. Badescu, Nicolaș Roesin, Roman Ciorogariu și Andrei Ghidiu; în *senatul școlar*, ordinar pe dl Ioan Budințan, suplent pe dl Ilie Trăila; în *senatul episcopesc*, suplent pe dl Mihail Velicieu.

Autonomia bisericii greco-catolice române. Conferința episcopilor r. cat. ținută în curând la Budapesta, la care au luat parte și episcopii gr. cat. români, (afară de cel din Gherla,) a hotărât să tipărească atât memorandumul înaintat Maj. Sale de episcopii români, cât și cel trimis primatului Ungariei și să le împartă tuturor episcopilor. Totodată a însărcinat pe episcopul r. cat. Szmrecsányi din Oradea-mare și pe episcopul gr. cat. Radu tot de aici să studieze toată cauza și să facă raport în conferința cea mai de aproape. Episcopii români țin la autonomia provinciei lor bisericesci.

Fundațiunea Gozsdu. Congresul național-bisericesc din Sibiu, pe baza raportului Reprezentației fundațiunii Gozsdu, a constatat că averea fundațiunii la finea anului 1902 s'a urcat la 3,703,645.40 cor. În anul 1902 averea s'a sporit cu 181.136.61 cor. Prin zidirea de nouă a caselor din strada Király și Dob, și în curțile acestora prin zidirea a 5 case în formă de bazar, s'a urcat vinitul acestor case de la 3 $\frac{3}{4}$ % la 5—6%.

Crucile pe turnurile catedralei din Sibiu, după informațiunea „Telegrafului Român“ aveau să se așeze la locurile lor ieri joi cu mare solenitate, în prezența In. Pr. Sfințitului părinte metropolitan, asistat de toți membrii consistoriului, de fruntașii parohiei și cu participarea clericilor seminariului sub conducerea corpului didactic și a altor onorațiuni.

C E E N O U

Avis abonaților noștri. Din cauza grevei tipografice, sistându-se două săptămâni lucrarea în tipografiile din Oradea-mare, n'am putut să scoatem „Familia“ în cele două săptămâni din urmă.

Hymen. Dl Cornel Gredina din Romos și dșoara Veturia M. Rimbaș din Brad s'a cununat la 24 octombrie n. — Dl Ioan Anca, ales paroc în Bucium-Cerb și dșoara Lucreția Scrob din Secatura s'a cununat la 16/29 octombrie. — Dl Alesandru Ciocăș, absolvent de teologie și dșoara Marioara Micu s'a fidațat în Vima-mare. — Dl Ioachim Pop, absolvent de teologie și dșoara Adolfină Onosi din Bon-

tida s'au fidanțat. — Dl *Virgil Stanciū* și dșoara *Emilia Deac* se vor cununa la 15 novembre în Roșia-de-Secaș. — Dl *Terențiu Vidican*, absolvent de teologie din diecesa Aradului, s'a logodit cu dșoara *Lucreția Pelle* din Lazuri de lângă Beins. — Dl *Valeriu Bonea*, ales capelan în comuna Fofeldea, s'a logodit cu dșoara *Elisabeta Doican* din Sebeșul-de-jos. — Dl *Virgil P. Pop*, contabil la banca „Popcru” din Lugoj, s'a fidanțat cu dșoara *Adela Roșca* din Făgăraș. — Dl dr. *Tit Non Babeș*, avocat în Budapesta, fiul dlui *Vincențiu Babeș*, se va cununa la 17 l. c. cu dșoara *Valeria Körös* în biserica greco-română din Budapesta. — Dl *Eugen Rozvány* și dșoara *Flora Beleş* din Arad s'au cununat la 7 novembre în biserica gr. or. română din Arad. — Dl *Victor Turcu*, absolvent de teologie și dșoara *Victoria Manu* s'au serbat cununia în duminica trecută în biserica gr. cat. din Rieciul-de-Câmpie. — Dl *Ioan Suciu* rigorosani în drept și dșoara *Constanța E. Laza* se vor cununa la 22 nov. în Galșa.

Retragerea dlui Mocsonyi din fruntea Asociațiunii. Cu durere aflăm, că dl dr. *Alesandru Mocsonyi* s-a dat dimisia din postul de președinte al Asociațiunii pentru cultura și literatura poporului român, unde toți Români l-au salutată cu entuziasm. Ceea ce ne întristează și mai mult, este că dimisia s'a dat din motive de sănătate. Comitetul central al Asociațiunii, precum cetim în „Telegraful Român”, a luat cu regret act de aceasta dimisiune și va propune viitoarei adunări generale de a-l proclama președinte de onoare pe viață, precum este și la Societatea pentru fond de teatru român. Retrăgându-se dl dr. *Alesandru Mocsonyi*, dimpreună cu vărul său dl *Zeno de Mocsonyi* au dăruit pentru Casa Națională din Sibiu 24.000 coroane. La mulți ani!

Reuniunea femellor române din Abrud, Abrudsat și impregiurime, s-a ținut adunarea generală în luna trecută sub presidiul dnei Ana Filip. S'a luat cu bucurie act, că băncile române din părțile acelea, în frunte cu „*Auraria*” din Abrud, au dat reuniunii un călduros sprijin material pentru susținerea școlii de fete a reuniunii. Aceasta școală a fost vizitată de dnele *Elvira Pop*, *Sabina Borția*, *Sofia Pușcariu*, *Silvia Cirlea* și *Silvia Popovici*, și de dñii preoți din loc: *Petru Popovici*, *Alesandru Ciura*, *Iosif Gomboș* și *Ioan Simu*.

Picnicul universitarilor români din Cluj. La 26 novembre n. universitarii români din Cluj vor aranja un picnic în sala redutei orașeneșei. Președintele comitetului aranjator e dl *Silviu Brânzeu*. Picnicul se dă în folosul tinerilor români săraci de la universitatea de acolo.

Noi advocați români. Dl dr. *George Rocsin*, din Bihor, care de curând a făcut în Budapesta cenzură de avocat, s-a deschis cancelăria în Salonta, Bihor. — Dl dr. *Lucian Borța*, un alt nou avocat român, s-a deschis cancelăria în Sibiu. — Dl dr. *Ioan Mălatu*, al treile nou avocat român, s-a deschis cancelăria la Rodna. — Dl dr. *Mihail Brădiceanu* a făcut la Mureș-Oșorhei cenzură de avocat.

Moartea lui Apostol Mărgărit. Apostol Mărgărit a murit în Monastir la 6/19 octombrie. Reposatul a fost primul macedonean român, care ridică vëlul uitării ce acoperia pe Români din Macedonia. A fost o luptă epică aceea, pe care, adeseori cu risicul vieții sale, a dat-o el în Macedonia spre a-i răpi pe Români elenismului. Neostenit, sfidând toate peri-

coalele, el vizită unul câte unul toate satele, unde șcicia că eră element românesc și în puținii ani izbuti să obțină rezultate neașteptate. Pe lângă ajutorul cerut de la guvernul din București, el, spre a deschide școli, une ori în locuri inaccesibile, reuși să fie ajutat de Românii macedoneni bogați, pe cari șciu să-i câștige causei sale. El a fost numit inspector general al școlilor româneșei din Macedonia. Academia Română l-a ales membru corespondent. Fie-i țărina ușoară!

† **Demetriu F. Negreanu**, comerciant în Beins, care s-a petrecut toată viața impresorat de stimă generală, a murit la 29 octombrie în etate de 72 ani. Reposatul s-a lăsat mai toată averea, cam 120.000 coroane, diecesei gr. or. aradane pentru scopuri culturale. În mormântarea s'a făcut cu mare pompă, pontificând în numele episcopului, vicarul *Vasile Mangra*, iar corul teologilor din Arad a cântat cântările funebreale. La înmormântare a asistat tot Beinșul și fruntașii din impregiurime. În veci amintirea lui.

† **Zaharie Boiu**, distinsul membru al clerului gr. or. român, fost protopresbiter, asesor consistorial, membru al consistoriului metropolitan, membru corespondent al Academiei Române, a încetat din viață în Sibiu, la 6 novembre n., în etate de 70 ani. Reposatul, după terminarea cursului teologic, s-a completat studiile la facultatea de filosofie din Lipsca. Îndeplinind cu vrednicie funcțiunile eclesiastice la cari a fost chemat, s'a ocupat și cu literatura, publicând diverse lucrări pedagogice, literare și teologice, afirmându-se în deosebi ca orator bisericesc. Predicile sale au fost apretiate și de Academia Română, care i-a acordat o parte din premiul *Adamachi*. Il jeleşce veduva sa *Caliope Boiu n. Demian*, cu fiii dr. *Romul* și soția *Lilian*, *Ioan Baptist Olimpiu* și soția *Ana*, *Anastasiu*. În mormântarea s'a făcut duminică în 8 novembre, asistând lume imensă. Fie-i țărina ușoară!

† **Elena A. Buntoiu**, soția comerciantului *Andrei Buntoiu* din Brașov, a reposat la 15/28 octombrie, lăsându-și toată averea, peste o sută de mii de coroane, gimnasiului românesc din Brașov. În veci amintirea ei!

Au mai murit: *Teodor Vrășmaș*, paroc gr. or. în Borgo-Prund, la 20 octombrie, în etate de 67 ani; — *Pavel Roșu*, preot gr. or. în Vrană, lângă Oravița, tatăl dlui avocat *I. M. Roșn* din Biserica-albă, la 31 octombrie n. în etate de 74 ani; — *Stefania Fercu*, fiica reposatului jude de tribunal la Timișoara *Saba Fercu*, în etate de 20 ani; — *Sabin Aurel S. Ignat*, un tiner de mare speranță, la Beins, în 4 novembre, în etate de 25 ani, incurând insurat; — *Aurel Nicoara*, funcționar la domeniile erariale, în Arad, la 25 octombrie n., în atate de 33 ani.

Călimdarul săptămânei.

Dumin. a 23-a după Rusalii, ev. 5 dela Luca, gl. 6, v. 1.

Ziua sept.	Călimdarul vechi	Călimd nou
Duminică	2 M. Achindin	15 Leopold
Luni	3 M. Aehepsina	16 Otmar
Marti	4 C. Ionichie	17 Grigorie
Mercuri	5 M. Galecteon	18 Odo Egr
Joi	6 P. Pavel	19 Elisaveta
Vineri	7 SS. 33 M. din Meletina	20 Felice
Sămbătă	8 † Arch. Mihail și Gav.	21 Intr. Născ.

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDĂS NR. 14/296b.)

INSTITUTUL NOSTRU
 e în poziția a escom-
 ptă câștigurile de ori
 ce mărire — chiar
 și înainte de scăderea
 — păstrând discrețiu-
 nea cea mai strictă,
 fără proviziune și o-
 ferim cumpărătorilor
 noștri siguranța cea
 mai mare în toată pri-
 vința.

**CELE MAI MULTE
 CÂȘTIGURI
 PRINCIPALE**
 s'au făcut cu losuri
 cumpărate la noi.

*Este un fapt constatat, că prin loteria de clase reg. ung. priv. mulți s-au
 câștigat bunăstare și chiar bogăție; de aceea, loteria de clase ungară se
 bucură de plăcere generală. Nică o altă loterie nu oferă atât de favorabile șanse
 de câștig cu așa premii mari ca loteria de clase reg. ung.*

— în cele șase clase următoare ale loteriei apropiate se vor sorti —
 din 110.000 losuri 55.000, adică jumătatea eu eirea

14¹/₂ milioane de coroane în bani

și cel mai mare câștig event. atinge suma de un milion de coroane,
 resp. 600.000, 400.000, 200.000, 2 à 100.000, 90.000, 2 à 80.000, 70.000 et. etc.

— **TRAGERILE CLASEI PRIME LA 19 ȘI 20 L. C.** —
 Prețurile losurilor originale de cl. I: întreg K 12; jumătate 6; un pătrar 3, o - ptime 1.50.
 Trimitem losuri contra mandat postal sau prin rambursă. Cu liste oficiale de trageri servim
 precis. La fiecare expediție de losuri se alătură gratuit un proiect de joc oficial.

Casa de schimb Nationale, societate pe actii
 Budepesta, piața Gizela I. Adresă pentru telegrame „Nationalstube Budepesta.”

ÎN

COMITATUL BIHOR

AM PLĂTIT

PÂN' ACUMA

9 PREMII PRINCIPALE

ȘI

23 ALTE MARI

CÂȘTIGURI

! DEOSEBIT NOROC LA TÖRÖK! Neîntrecut

este norocul, care a favorizat Principala noastră
 colectură. În timp scurt am plătit onorațiilor noștri
 cumpărători ca câștiguri mai bine de 12 milioane co-
 roane; numai în cele 5 luni din urmă

cele mai mari trei câștiguri și anume:

premiile mari de **605.000** coroane **57086**
 cu nr. **100.000** „ **74360**
90.000 „ **109780**

și afară de aceste multe alte câștiguri mari.

Deci recomandăm a participa la loteria de
 clase, care are cele mai mari șanse de câștiguri în
 toată lumea. În a 13 a loterie de clase din

110.000 losuri se sortesc 55.000

cu câștiguri de bani, în total în enorma sumă de

14 milioane 459.000 coroane

Câștigul principal în cazul cel mai norocos:

1.000.000 coroane.

Special un premiu cu 600.000, un câștig à
 400.000, 1 à 200.000, 2 à 100.000, 1 à 90.000, 2 à
 80.000, 1 à 70.000, 2 à 60.000, 1 à 50.000, 1 à
 40.000, 5 à 30.000, 3 à 25.000, 8 à 20.000, 8 à 15.000,
 36 à 10.000 și încă multe altele; la o altă 55.000
 câștiguri și premii în valoare de 14.459.000 coroane.

Prețul losului original pentru clasa I face
 conform planului:

Pentru o optime	(¹ / ₈) fl. — 75	sau	coroane 150
„ „ pătrime	(¹ / ₄) „ 150	„	3.—
„ „ jumătate	(¹ / ₂) „ 3.—	„	6.—
„ un întreg	(¹ / ₁) „ 6.—	„	12.—

și se trimite pe lângă rambursă sau achitarea
 înainte a prețului. Planuri oficiale gratuit. Co-
 mande pentru losuri originale rugăm a trimite
 până în

19 novembre an. c.

cu încredere și direct la adresa noastră.

A. Török & Co.

Cea mai mare vînzare în detalii din Ungaria pentru loterie de clase.
 Budepesta. Secțiunile loteriei de clase ale colecturii
 noastre principale sînt: Centrala: Theresienring
 46/a. 1. Sucursală: Waitznerring 4. 2. Sucursală:
 Museumring 11. 3. Sucursală: Elisabethring 54.

Dlul **Török & Co.**, Budepesta.

Scrisoare de comandă (de tăiat)

Ve rog să-mi trimiteți _____ los original clasa I a
 loteriei ung. reg. priv. de clase, dimpreună cu un plan oficial.
 Suma în coroane _____ { a se încasa prin rambursă } Rog a
 șterge ce nu convine. { urmează cu mandat postal }

Adresa precisă _____